

Kopernik i ilościowa teoria pieniądza

Autor: Murray N. Rothbard

Źródło: mises.org

Tłumaczenie: Marcin Pasikowski

[Artykuł ten jest fragmentem [An Austrian Perspective on the History of Economic Thought, vol. 1, Economic Thought Before Adam Smith](#)].

Odchodząc od tematu protestantów i anabaptystycznych ekstremistów, należy przypomnieć, że w XVI wieku żyli katolicy, którzy ani nie byli scholastykami, ani nie brali udziału w zmaganiach z Reformacją, natomiast znacznie przyczynili się do rozwoju myśli ekonomicznej.

Jednym z nich był wszechstronny geniusz, którego nowatorskie spojrzenie na świat pozostawiło ślad w historii: Polak, Mikołaj Kopernik (1473 — 1543). Urodził się on w Toruniu, który należał do Prus Królewskich, wtedy prowincji zależnej od Królestwa Polskiego. Pochodził z zamożnej i dosyć poważanej rodziny. Jego ojciec był kupcem, a jego wuj i mentor biskupem Warmii. Kopernik okazał się zapalonym studentem i teoretykiem w wielu dziedzinach: studiował matematykę na Akademii Krakowskiej, stał się utalentowanym malarzem, uczył się prawa i astronomii na słynnym Uniwersytecie w Bolonii. Uzyskawszy tytuł kleryka, w wieku 24 lat objął kanonię warmińską, a następnie wyjechał do Rzymu gdzie wykładał i studiował kilkanaście przedmiotów. W 1503 r. uzyskał tytuł doktora prawa kanonicznego na uniwersytecie w Ferrarze, a następnie ukończył studia medyczne na uniwersytecie w Padwie i uzyskał prawo do wykonywania praktyki lekarskiej. Został osobistym lekarzem swego wuja biskupa, a potem służył jako kanonik katedry.

W międzyczasie, traktując to jako odskocznie od swego życia pełnego obowiązków, ten niesamowity teoretyk opracował nowy system astronomiczny, w którym twierdził, że Ziemia i inne planety krążą wokół słońca, a nie odwrotnie.

Kopernik zajął się sprawami monetarnymi, gdy król Polski Zygmunt I zwrócił się do niego z prośbą o opracowanie propozycji reformy skomplikowanego i poplątanego systemu walutowego obszaru Prus Królewskich. Od 1460 r. bowiem na tym obszarze funkcjonowały trzy różne waluty: Prus Królewskich, Królestwa Polskiego oraz Prus pod panowaniem krzyżackim. Żaden z tych rządów nie utrzymywał stabilnego standardu wagowego. Szczególnie Zakon Krzyżacki wprowadzał do obiegu monety coraz gorszej jakości. Kopernik ukończył swą pracę w 1517 r. i wygłosił ją na zjeździe stanów Prus Królewskich w Grudziądzu w 1522 r., a opublikował cztery lata później.

Propozycje Kopernika nie zostały przyjęte, ale powstały traktat, *Monetae cudendae ratio* (1526 r.) (o sposobie bicia monety) przyczynił się do rozwoju teorii pieniądza. Przede wszystkim, Kopernik kładł silny nacisk na „Prawo Greshama”, po raz

pierwszy sformułowane przez Nicole Oresme półtorej wieku wcześniej. Podobnie jak Oresme rozpoczął on od myśli, że pieniądź jest miernikiem powszechnej wartości rynkowej. Następnie przeszedł do stwierdzenia, że jeśli wartość pieniądza jest stanowiona przez państwo, to pieniądź o sztucznie zaniżonej wartości będzie wypierał pieniądź o większej wartości. Kopernik stwierdził więc, że niemożliwa jest sytuacja, w której dobra moneta o pełnej wadze nominalnej krąży w obiegu wraz z monetą o wadze okrojonej. W takiej sytuacji wszystkie dobre monety będą zatrzymane, przetopione lub wyeksportowane, a w obiegu pozostaną tylko monety o niższej wartości. Zauważył również, że teoretycznie rząd mógłby dostosowywać prawnie wartość dwóch jednostek pieniężnych w zależności od fluktuacji wartości rynkowej, lecz w praktyce byłoby to zadanie zbyt skomplikowane.

W toku swego wywodu Kopernik także jako pierwszy wysunął spójną „ilościową teorię pieniądza”, która głosi, że ceny zależą bezpośrednio od podaży pieniądza. Zrobił to 30 lat przed Azpilcueta Navarrus i bez wiedzy na temat inflacyjnych efektów napływu kruszcu z Nowego Świata, który mógłby skłaniać go do takich wniosków. Kopernik był teoretykiem *par excellence*. Łańcuch przyczynowo skutkowy rozpoczyna się od rozwadniania pieniądza, co powoduje wzrost jego podaży, co z kolei skutkuje wyższymi cenami. Wskazał on na podaż pieniądza jako główny czynnik determinujący wysokość cen. Twierdził on, że „W naszej gnuśności nie zdajemy sobie sprawy, że wysokie ceny wszystkiego są rezultatem niskiej ceny pieniądza. Dzieje się tak ponieważ ceny rosną i maleją zgodnie ze stanem w jakim znajduje się pieniądź.”

Twierdził także, że „powinno się unikać nadmiernej ilości pieniądza”.

„Mikołaj Kopernik” aut. Jan Matejko (schyłek XIX w.)